

# Sitran asukaspaneelikokeilut hyvinvointialueilla

24.1.2023 Onni Pekonen | Perttu Jämsén

Uudet vaikuttamisen tavat  
Sitra



**1 9 0 7**

**2 0 2 2**



# **Deliberatiivinen, eli puntaroiva demokratia?**

Mitä se on?

# Tuemme asukasosallistumista hyvinvointialueilla

**Suomen historian suurin hallintoreformi käynnissä**

**Mahdollisuus vaikuttaa demokraattisen osallistumisen rakenteisiin**

**Mahdollisuus testata demokratiainnovaatioita ja juurruttaa niitä käytäntöön**

## 2021

- Perustimme verkostomaisen **Demokratia-teemaryhmän** (OM, VM, STM) johon kuuluvat hyvinvointialueiden asukkaiden osallistumisesta ja demokratiasta vastaavat viranhaltijat
- Verkosto keskittyy hyvinvointialueiden demokratiaan ja kansalaisten osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseen.

## 2022

- Tuemme hyvinvointialueita asukasosallistumisen kirjaamisessa alueen hallintosäätöön ja osallistumisen ohjelman valmistelua
- Koulutuspaketit digitaalisesta ja puntaroivasta demokratiasta alueille
- Kokeilukumppaneiden valinta

## 2023-2025

- Hyvinvointialueet käynnistyvät
- Kokeilut, kehityshankkeet, koulutukset käynnissä
- Uudet vaikuttamistavat viedään käytäntöön



# Asukaspaneelikokeilut hyvinvointialueilla

Sitra fasilitoi ja rahoittaa

Syksy 2022

Tammikuu 2023 –  
kesäkuu 2024

Elokuu – marraskuu  
2024

Kokeiluiden  
suunnittelu

Kokeilut käynnissä

Kokeiluiden skaalaus ja  
toimintamallien  
juurruttaminen

Kokeilujen parhaat käytännöt, opit ja yhteiskehittäminen Demokratia-teemaryhmässä

# Puntaroiva asukaspaneeli

**MIKÄ?** Demokraattinen innovaatio, jossa 20-70 asukasta kokoontuu 2-6 päivän ajan keskustelemaan ennalta määritellystä kysymyksestä

- Satunnaisesti valitut jäsenet edustavat alueen väestöä mahdollisimman monipuolisesti (ikä, koulutus, asuinpaikka, ammatti jne.)
- Satunnaisotanta varmistaa monipuolisen ja aluetta aidosti edustavan osallistujajoukon

**MITEN?** Paneelin jäsenet perehtyvät käsiteltävään aiheeseen puolueettoman taustamateriaalin ja asiantuntijoiden avulla

- Perehdytys + puntaroiva fasilitoitu keskustelu = eri näkemysten kunnioittaminen, aiheeseen keskittyminen ja osallistujien yhdenvertainen kohtelu

**MIKSI?** Tuottaa harkitun kansalaismielipiteen, ja auttaa poliitikkoja tekemään päätöksiä mielipiteitä jakavissa kysymyksissä

- Aidosti asukkaiden ääntä edustavat politiikkasuositukset tai julkilausuma päättäjien käsiteltäväksi

# Asukaspaneelin aihe

**Hyvä aihe on yhteisesti tunnistettu ongelma, jonka ratkaisusta ei ole yhteisymmärrystä.**

Asukaspaneelin käsiteltäväksi sopii kysymys, joka...

- koskettaa riittävän laajaa joukkoa asukkaita
- jakaa mielipiteitä
- josta asukkailla on omakohtaista kokemusta
- sisältää oikeudenmukaisuusnäkökohtia ja ristiriitoja.

Aihe on määriteltävä ennalta ja rajattava konkreettiseksi kysymysmuotoiseksi tehtävänannoksi.

Asukaspaneeliprosessille on hyvä varata aikaa kokonaisuudessaan aiheen mietinnästä suositusten julkaisuun n. **6 kk.**



# Esimerkkejä Suomesta

- Satakunta 2050 – Kansalaiskeskustelu maakunnan tulevaisuudesta
- Turku keskustelee -kansalaispaneeli keskustan liikennejärjestelyjen kehittämistä
- Lapin metsäraati: Millainen Lapin metsien käyttö olisi ilmastonmuutoksen huomioivaa ja oikeudenmukaista?
- Kuinka liikenteen päästövähennystoimet voidaan toteuttaa Uudellamaalla vaikuttavalla ja oikeudenmukaisella tavalla?
- Mustasaari: keskustelu kuntaliitosta puoltavista ja vastustavista argumenteista.

## Kansalaisraati antoi suosituksensa ilmastoystävällisempään liikennesuunnitteluun Uudellamaalla

5.5.2022



Liikenteen päästövähennysten saavuttaminen Uudellamaalla edellyttää nykyistä toimivampaa joukkoliikennettä koko maakunnassa, arvioi kansalaisraati. Raati katsoo, että henkilöauto on monille ihmisille välttämätön asutuskeskusten ulkopuolella, ja painottaa autoilun sähköistymistä välttämättömänä osana liikenteen kestävyysmuutosta.

Nämä ja monta muuta suositusta saatiin tulokseksi Uudenmaan liiton, Suomen ympäristökeskuksen ja Turun yliopiston järjestämässä kansalaiskeskustelussa, jossa puntaroitiin liikenteen ilmatoratkaisuja. Keskusteluiden tulokset on tiivistetty kirjalliseksi julkilausumaksi, joka luovutettiin Uudenmaan liitolle 5.5.

### Kansalaisten näkemykset auttavat suunnittelemaan hyväksyttävämpiä liikenneratkaisuja

Nykyistä ratkaisevasti toimivampi joukkoliikenne on edellytys vähähiiliselle maakunnalle, kansalaisraati sanoo julkilausumassaan. Osana toimivampaa joukkoliikennettä raati näkee hyvät liityntäpysäköinti mahdollisuudet, kutsupohjaisen liikenteen sekä erilaiset joukkoliikenteen kulkua nopeuttavat toimet.



# Esimerkkejä Suomesta

- Kuinka KAISU:n kuluttajia koskevat ilmastotoimet voidaan toteuttaa siten, että ne ovat mahdollisimman vaikuttavia, mutta samalla kohtelevat kansalaisia oikeudenmukaisesti? (2021)
- Millaisia toimia Suomessa tulisi ottaa käyttöön julkisissa ammateissa toimivien henkilöiden suojelemiseksi vihapuheelta sekä vapaan mielipiteenilmaisun turvaamiseksi? (2021)

## Kansalaispaneeli puntaroi toimia sananvapauden edistämiseksi ja maalittamisen ehkäisemiseksi

oikeusministeriö, valtiovarainministeriö  
10.2.2021 11.12 TIEDOTE



Tulevana viikonloppuna laaja joukko eri väestöryhmiin kuuluvia henkilöitä on edustettuna sananvapautta käsittelevässä kansalaispaneelissa. Paneeli keskustelee ja tekee ehdotuksia toimista, joilla voitaisiin suojata julkisissa ammateissa toimivia henkilöitä vihapuheelta ja turvata vapaa mielipiteen ilmaisu. Åbo Akademin Yhteiskuntatieteen tutkimuslaitos (Samforsk)

toteuttaa puntaroivan kansalaispaneelin valtiovarainministeriön ja oikeusministeriön toimeksiannosta.

Kansalaispaneeli perehtyy tutkimustietoon ja eri näkemyksiin sekä keskustelee toimenpiteistä, joilla voitaisiin ehkäistä vihapuhetta ja maalittamista Suomessa. Kansalaispaneelin johtopäätökset ja suositukset julkaistaan raportissa, joka luovutetaan kuntaministeri Sirpa Paaterolle maaliskuussa. Kansalaispaneeli koostuu 35 jäsenestä, jotka ovat eri ikäisiä, eri sukupuolia edustavia ja moninaisista taustoista tulevia henkilöitä ympäri Suomea. Åbo Akademi lähetti vuoden 2020-2021 vaihteessa kutsun väestörekisterin pohjalta satunnaisotannalla valikoituneille 3000 täysi-ikäiselle.

# Mihin ihmiset haluavat vaikuttaa?



*Sitra 2022, Demokraattiset osallistumismahdollisuudet Suomessa*

**Kuvio 14. Mihin asioihin haluaisit itse vaikuttaa? (TOP-16, KANSALAISET)**

# Miten puntaroiva kansalaiskeskustelu toimii?



**1** Keskustelulle valitaan aihe ja määritetään tavoite ja rooli päätöksenteossa.



**2** Kansalaisista valitaan satunnaisotannalla edustava joukko. Usein käytetään kiintiöintiä.



**3** Kansalaiset kuulevat riippumattomia asiantuntijoita ja eri kantojen edustajia sekä esittävät kysymyksiä.



**4** Kansalaiset keskustelevat ja puntaroivat asiakysymykseen liittyviä tosiseikkoja ja väitteitä.



**5** Keskustelut tuottavat yhteisen lausuman, joka voi sisältää esimerkiksi tosiasioita, perusteltuja ehdotuksia tai kannanottoja.



**6** Lausuma saatetaan tiedoksi päättäjille ja julkistetaan suurelle yleisölle.

# KYTKENTÄ PÄÄTÖKSENTEKOON



# Toimeksiantaja- ja vastaanottajataho

**Paneelin toimeksianto määrittää mikä tahoo vastaanottaa sen tulokset.**  
Hyvinvointialueella tämä on pääsääntöisesti valtuusto tai hallitus.

**Toimeksiantajatahon on sitouduttava etukäteen käsittelemään paneelin tuotokset.**

Asukaspaneelin suosituksissa voi olla sektorirajat ylittäviä toimenpiteitä, joten muitakin toimialoja kannattaa informoida paneelin käynnistämisestä.

Poliitikkojen mukanaolo pienryhmäkeskusteluissa vahvistaa kansalaispaneelin viestiä päätöksenteossa.

**HYVÄÄ  
HUOMISTA,  
SUOMI!**

